

Un lloc i un temps

Text > JORDI DAUSÀ

Poques vegades una novel·la té un títol tan encertat. *Un lloc en el temps* és el darrer artefacte literari de Quim Español (Girona, 1945), i els seus vertaders protagonistes són, en efecte, el lloc —els volts de Banyoles i Mata— i el temps. El llibre està dividit en dues parts que es van alternant. La primera és relativa a la infància, i es pot llegir quasi com una memòria amb deixos de *Bildungsroman* o novel·la d'aprenentatge. El nen narrador vivia a Girona i passava temporades al Pla de l'Estany, de manera que som davant un d'aquells personatges que coneixen bé un lloc, però encara són capaços de meravellar-se o d'estranyar-se per alguns fets del dia a dia. Aquesta percepció dual és, potser, el punt més fort de la novel·la.

Per tal de retratar —amb nostàlgia, per descomptat— el paradís perdut que és la infància, Español desplega un arsenal impressionant de recursos que fan que el lector devori pàgina rere pàgina sense adonar-se'n. Aquest fet té un mèrit especial si tenim en compte que no hi ha un argument poderós que lligui les escenes i els fets, que van fluïnt amb un desordre fascinant, alhora que calculat. Si bé es presenta un conflicte clàssic entre dues famílies, una de franquista i una de republicana, el leitmotiv del llibre no és

pas aquesta rivalitat (que es presenta d'una manera una mica massa superficial i deixa el lector amb ganes de més), sinó la fermesa de l'autor a l'hora de convertir la poesia en prosa.

La segona part del llibre és el retorn de l'autor, ja adult, als paratges de la seva infància, la investigació que fa dels personatges del seu passat i, en concret, de les dues famílies enfrontades. Els moments en els quals retroba personatges d'abans són de traca, i és impossible no commoure's quan resol enigmes que havien romàs indesxifrables durant anys, com ara la identitat de la salvadora d'un vailet moribund.

Español retrata amb perícia la classe pagesa d'abans. En aquests moments, la novel·la adquireix aires planians —de fet, en algun moment fa referència directa a l'escriptor empordanès. Els costums, els petits rituals, els detalls del dia a dia i la vida a pagès són descrits amb una barreja de melangia i curiositat d'antropòleg, i constitueixen un altre dels pilars de l'obra.

El detonant del llibre, una autèntica magdalena de Proust, és un poema que rep l'autor, i que dona el tret de sortida a la riuada de records. El text té una versemblança total, i fa que el lector es passi l'estona preguntant-se si llegeix autoficció, una novel·la convencional o una biografia seguida d'una investi-

ESPAÑOL, Quim.

Un lloc en el temps. Barcelona: Edicions de 1984, 2022. 224 p.

gació. Però l'autor, repetim, no vol pas fer una novel·la procedimental, sinó que busca una excusa per deixar fluir records, anècdotes, personatges i fets del seu passat, viscuts, sentits o imaginats. I ho fa d'una manera magistral.

En conjunt, una delícia cuinada a foc lent, que fa olor de cassola de pagès i que es desfà a la boca.

Una Rodoreda poeta entra en el món d'Ulisses

Text > DANI VIVERN

No és que sigui obligat, però sovinteja el costum, entre els literats, d'inspirar-se en els clàssics grecs i llatins. Dit sigui de passada, és un costum molt sa i que no s'hauria de perdre, tal com deia Goethe: «De tots els pobles, els grecs són els que han somiat més bé la vida». Així ho devia entendre Mercè Rodoreda quan es va fixar en l'*Odissea* per compondre el recull inacabat de poemes que va voler titular *Món d'Ulisses*. Sí: he escrit poemes. Perquè Rodoreda no es va limitar

a la prosa. Cal dir que la seva motivació va tenir molt a veure amb les circumstàncies en què es va trobar durant el seu exili francès. La ruptura sentimental amb Armand Obiols, la precarietat econòmica i la influència decisiva de Carner són alguns dels factors a què hauríem d'atribuir la seva incursió en la lírica.

Tot això ens ho explica amb molt de detall Jordi Julià, poeta i doctor en teoria de la literatura i literatura comparada per la UAB, a l'assaig *L'Odissea*

de Mercè Rodoreda, que ha merescut el segon Premi d'Assaig Ricard Torrents Bertrana. El títol és ben escaient: fa una referència explícita al periple físic i mental que Rodoreda va viure després de la Segona Guerra Mundial en terres franceses, però alhora ens predisposa a endinsar-nos en l'extens comentari que Julià fa dels poemes amb què l'autora reescriu, a la seva manera, l'*Odissea*. En la seva interpretació del mite, Rodoreda deixa entreveure les seves frustracions personals, però també la